

ODEŠLI

MILOSLAV VONDRÁČEK (1922 – 2000)

Dne 28. června 2000 zemřel po krátké těžké nemoci ve věku nedožitých 79 let milý člověk, kamarád a kolega, plzeňský bryolog Miloslav Vondráček.

Narodil se v Plzni 5. ledna 1922, kde vychodil měšťanskou školu, vyučil se soustružníkem a celý život pracoval jako horizontkář ve Škodovce. Od mládí se živě zajímal o přírodu, jeho všestranný zájem pod vlivem R. Mikyšky a E. Hadače vyústil v trvalý vztah k botanice, zejména pak k bryologii. Zpočátku se soustředil na fanerogamy. Léta si pečlivě vedl kartotéku cévnatých rostlin, zjištěných v okolí Stříbra a Plzně, která se stala podkladem pro kolektivní dílo "Květena Plzeňska" (Hadač, Sofron, Vondráček 1968), dále se věnoval některým obtížným taxonům, nejdříve rodu *Rosa*, později jej zaujal rod *Rubus*. Zabýval se též shromažďováním údajů o historii botaniky v západních Čechách, publikoval podrobné práce o dějinách botanického a bryologického výzkumu západních Čech a Šumavy s několika doplňky.

Bryologii se Sláva, jak jsem měla tu čest ho jmenovat, systematicky zabýval od 40. let a vypracoval se na výborného znalce mechorostů. Jeho odborná činnost však daleko přesahovala hranice regionu. Z nejvýznamnějších jeho raných prací je nutno připomenout podíl na flóře Iráku, sám popsal na základě sběrů prof. Hadače 2 nové druhy: *Steppomitra hadacii* a *Syntrichia hadacii*, a spoluautorství řady článků, zveřejňujících výsledky botanického průzkumu Doliny Siedmich prameňov, jehož se zúčastnil. Z poslední doby pak pocházejí příspěvky o rozšíření rodů *Orthotrichum* (1993), *Ulota* a *Zygodon* (1994) v České a Slovenské republice, popř. o mechorostech Plzně (1997). Jeho bibliografie čítá více než 100 publikací, z toho je většina bryologických.

Byl samozřejmě aktivním členem západočeské, ale i severočeské pobočky ČBS. Pro severočechy, kromě jiného, vedl několikadenní určovací kurz mechorostů v Krušných horách a zúčastnil se kolektivního inventarizačního výzkumu území budoucí radovesické výsypky (Vondráček et Rivola 1972).

Své bryologické znalosti dokázal spojit s manuální zručností a výtvarným nadáním při tvorbě originálních ilustrací ve vlastních odborných publikacích a příručkách pro vysoké školy i při zhotovování exponátů pro různé výstavy a expozice, např. jeho modely mechorostů byly ještě téměř po 40 letech od doby svého vzniku velmi vítaným zpestřením litoměřické verze výstavy Zelená krása mechorostů.

Sláva během svého života nashromáždil bohatý herbariový materiál mechorostů, rzi a cévnatých rostlin, který je součástí sbírek Západočeského muzea. Množství jeho sběrů je uloženo i v muzejních herbářích v Litoměřicích a v Chebu.

V neposlední řadě je velmi obdivuhodná ochota a trpělivost, se kterou se Sláva Vondráček věnoval začínajícím adeptům bryologie i lichenologie, učil je pečlivě práci v terénu, zejména však při determinaci, též orientovat se v literatuře.

Zvláště je třeba zdůraznit, že exkurze pro studenty i kolegy vedl Sláva o svých dovolených, jeho publikace vznikaly ve volných chvílích po večerech a o víkendech, bryologii se aktivně věnoval i v důchodu. Byl ryzím amatérem, před jehož pracovitostí, spolehlivostí, pečlivostí a svědomitostí, odbornými znalostmi, množstvím nashromážděného materiálu, počtem a kvalitou publikací i jeho ochotou nezištně pomáhat druhým, se hluboce skláním. Velmi si vážím toho, že byl mým kamarádem a ještě dlouho mi bude chybět i jako zkušenější kolega.

Další informace a bibliografie lze nalézt v pracích J. Nesvadbové a J. Sofrona: *Preslia* 54/1 (1982): 91-94, *Zprav. Západočes. Poboč. Čs. Bot. Společ.* 1987/1: 2-5, 1992/1: 1-2, *Calluna* 1997/1: 3-4. M. Vondráčkovi bude též dedikováno právě připravované číslo časopisu *Calluna*.

L. Němcová

ZDENĚK PILOUS (1912 – 2000)

Panu Zdeňku Pilousovi, který zemřel dne 23. prosince po delší nemoci ve věku 88 let, bude věnována vzpomínka v příštím čísle *Bryonory*.

THEO ALBERT ARTS (1942 – 2000)

Belgický bryolog z valonského městečka Sint-Job-in-t'-Goor zemřel v letošním roce náhle ve věku 58 let. Jeho jméno je spjato především s výzkumem rhizoidálních množilek u akrokarpních mechů na narušovaných stanovištích, což názorně dokumentuje výčet více než 80 velmi fundovaných prací, publikovaných většinou v renomovaných, bryologicky zaměřených časopisech. Úctu zasluhuje především fakt, že se studiem mechorostů zabýval amatérsky jako chemický inženýr. Byl zakládajícím členem Vlámské bryologické skupiny v r. 1978 a jejím presidentem v letech 1989–1994. Měl jsem možnost ho poznat (alespoň korespondenčně) jako člověka velmi skromného a vždy ochotného pomoci při determinaci problematického materiálu.

ZS

ALAN CYRIL CRUNDWELL (1923 – 2000)

Světově proslulý britský bryolog zemřel 20.8.2000 ve věku 77 let. Celý život byl velmi aktivním členem Britské bryologické společnosti (BBS), o čemž svědčí například editorství časopisu *Bulletin of the British Bryological Society* (1966-1967), funkce presidenta této společnosti (1974-1975), funkce „Recorder of Mosses“ (1968-1976) či zvolení čestným členem BBS v r. 1985. Podařilo se mu objevit celkem 16 nových druhů mechorostů pro Britské ostrovy a nově popsat 6 nových druhů pro vědu (např. dlouho přehlížená játrovka *Herberta borealis* nebo mech *Anoetangium warburgii*). Velmi známou publikací (A.C. Crundwell jako spoluautor) je seznam evropských mechů (1981, doplňky k tomuto seznamu 1991). Během své životní kariéry podnikl mnoho zahraničních cest (namátkou Svalbard a Skandinávie či Turecko, což vyústilo v mnohaletou spolupráci s Elsou Nyholmovou, dále Zambie, Uganda, Malawi a další); výsledky z těchto cest zutilkoval do velkého množství odborných statí. Zabýval se také intenzivně studiem gemiferních mechů, zejména pak rodu *Bryum* společně s Haroldem Whitehousem.

ZS

ELEONORE PATRICIA GEISSLER (1947 – 2000)

Následkem nešťastné dopravní nehody, která se přihodila 28. března 2000 při cestě na přednášku na její mateřské univerzitě v Ženevě, tragicky zemřela tato dlouhodobá kurátorka velice významného bryologického herbáře ve známé „Console“ v Ženevě. Publikovala více než 100 bryologických prací zaměřených hlavně na játrovky, mezi nimiž dominovaly studie o rodech *Leucolejeunea* a *Marchesinia* (celosvětovou monografii tohoto rodu již bohužel nedokončí). Svůj věhlas na poli bryologie si vydobyla však spíše svou obětavou a neúnavnou prací v řadě orgánů, výborů a projektů, z nichž jmenujme např. výbor International Association of Bryologists, Nomenclatural Committee for Bryophyta při IAPT, IUCN/SSC Bryophyte Specialist Group, Bryologisch-lichenologische Arbeitsgemeinschaft für Mitteleuropa (BLAM),

Schweizerische Vereinigung für Bryologie und Lichenologie (SDVBL) a mnohé další regionální i šířeji zaměřené činnosti, a v neposlední řadě též organizací a dokončením významného díla „Index Hepaticarum“ (spolu s H. Bischler, po smrti svého předchůdce na místě kurátora kryptogam v Ženevě C. E. B. Bonnera). Patricia byla vynikajícím taxonem, nomenklatorikem, perfektním organizátorem a hlavně člověkem s vynikajícími lidskými vlastnostmi a výbornou kamarádkou. Všichni, kdo ji znali, spojují její osobu samozřejmě s nezapomenutelnými koncertními vystoupeními (spolu s prof. S. R. Gradsteinem) během všech akcí, kterých se účastnila.

J. Váňa

ILMA GRACE STONE (1913 – 2001)

Australská bryologie ztrácí v její osobě v krátké době již třetí z nejvýznamnějších osobností posledních let (po George Scottovi a Davidu Catchesidovi). Bryologům je známa z řady publikací věnovaných přednostně čeledím Ditrichaceae, Pottiaceae a Fissidentaceae. Jejím nejznámějším dílem však zůstává práce, vzešlá z dlouholeté spolupráce s hepatikologem George Scottem, kniha „The Mosses of Southern Australia“.

J. Váňa

HAROLD L. K. WHITEHOUSE (1927 – 2000)

V roce 2000 opustila bryologický svět řada významných osobností. K nim beze sporu patří i Harold Whitehouse, anglický bryolog, který zemřel 18. ledna ve věku nedožitých 83 let. Harold vystudoval universitu v Cambridgi a zde se také věnoval své odborné kariéře rostlinného genetika. Jeho učebnice o dědičnosti a mechanismech rekombinace byly mezi studenty velmi oblíbené, dočkaly se několika vydání a jsou zejména metodologicky inspirující i dnes. Mechorostům se jako svému koníčku věnoval již od útlého mládí. Úctyhodných 50 let organizoval cambridgeské bryologické exkurze. Objevil pro britskou flóru řadu nových druhů. Významný je jeho přínos ke studiu taxonomie a ekologie mechorostů metodou jejich kultivace na agaru s použitím Knoppova média. Zaměřil se převážně na mechorosty polí, produkující úžlabní bulbily a rhizoidální gemy. Byl jedním z prvních bryologů, který upozornil na jejich význam a široké rozšíření. Jedním z výsledků tohoto výzkumu je např. rozpoznání a popis široce rozšířeného druhu mechu *Dicranella staphylina*, nebo příspěvky k taxonomii obtížného rodu *Bryum*. Byl aktivním členem Britské bryologické společnosti. Deset let působil jako editor a zasloužil se o přeměnu tehdejších Transactions of British Bryological Society na mezinárodně uznávaný časopis Journal of Bryology. V letech 1982-83 byl prezidentem této společnosti.

Haroldovo jméno připomene jeho přátelům také velkou zálibu ve stereofotografii. První zkušenosti získal již za války, kdy prohlížením množství stereofotografií různých evropských měst (včetně Prahy) vyhledával a mapoval strategicky významné nacistické továrny. Později spolu se svou ženou Pat, profesionální fotografkou, vypracovali metodu stereofotografování mechorostů pomocí speciálně sestrojeného fotoaparátu. S jeho fotografiemi se můžeme setkat například na titulní stránce nové flóry jätrovek britských ostrovů autorky Jean Paton.

Nejvýraznější při vzpomínce na Harolda Whitehouse jsou však jeho osobní vlastnosti. Byl člověkem s neutuchajícím optimismem a chutí do života a do práce. Nikdy nezestárl a byl zdrojem životní síly a energie pro přátele bez rozdílu věku. Jeho fyzická kondice v terénu byla obdivuhodná. Svou skromností, pečlivostí, vynalézavostí i schopností povzbudit a pomoci se jako člověk nesmazatelně zapsal do srdcí svých přátel.

B. Buryová